

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Nr. 4

De vaste commissies voor financiën en voor landbouw ontvingen reeds vóór de indiening van dit wetsontwerp een brief van Staatssecretaris van der Stee, gedateerd 17 september, met de volgende inhoud:

„Zoals u bekend is is de Regering voornemens de gevolgen van de revaluaties voor de inkomenspositie van agrariërs ten dele te compenseren door tijdelijk – tot 1 april 1974 – in het voor de landbouw geldende omzetbelastingstelsel een wijziging te brengen. Binnenkort zal een wetsontwerp worden ingediend, waarbij door de bedoelde periode het percentage van 4,25 pct. genoemd in artikel 27, 2e lid van de Wet op de omzetbelasting 1968 gebracht wordt op 6,25 pct.

Het zal enige tijd duren voor deze wet het *Staatsblad* zal hebben bereikt. Nochtans is het gewenst dat de compensatieregeling zo spoedig mogelijk kan werken. De Minister van Landbouw en de ondergetekende zullen gaarne – kan het zijn spoedig – met uw commissies gezamenlijk overleg plegen over de mogelijkheden deze wenselijkheid zo snel mogelijk tot realiteit te maken.

Ik vertrouw gaarne op een spoedige en welwillende beslissing.”

Naar aanleiding van dit verzoek van de bewindsman hebben de beide commissies op woensdag 19 september een bespreking gehad met de Minister en de Staatssecretaris. Deze waren hierbij vergezeld van de directeur algemene zaken van het directoraat-generaal voor de landbouw en de voedselvoorziening, drs. A. R. van Nes, respectievelijk van de directeur algemene fiscale politiek, H. Baron van Lawick.

Staatssecretaris van der Stee wees aan het begin van de bespreking op de eigenaardige tweeslachtigheid waarbij de beslissing tot revaluatie is voorbehouden aan de regering en waarbij het parlement slechts achteraf zijn oordeel kan uitspreken, terwijl de gevolgen die deze revaluatie naar het oordeel van de regering voor de wetgeving moet hebben uiteraard slechts met medewerking van het parlement kunnen tot stand komen. Toch geldt ook voor sommige van deze gevolgen dat het beleid verstoord zou worden als er lange tijd zou verlopen tussen het voorstel en de toepassing daarvan. De regering hoopte derhalve – aldus de bewindsman – dat de Staten-Generaal het wetsontwerp dat de gevolgen van de revaluatie voor de landbouw compenseert snel na de indiening zullen willen behandelen. Bovendien zal zij voorstellen om de ontworpen regeling terugwerkende kracht te geven.

De Minister gaf vervolgens een schets van het politieke kader waarin het in te dienen wetsontwerp zou passen. Dit wetsontwerp maakt deel uit van het gehele pakket van maatregelen dat erop gericht is de inflatie in ons land terug te dringen. De eerste maatregel in dit anti-inflatiebeleid was het besluit van de Nederlandse regering om met ingang van 17 september de waarde van de Nederlandse gulden met 5 pct. op te waarden. Dit revaluatiebesluit maakte in het landbouwpolitieke vlak een keuze noodzakelijk uit twee mogelijkheden. De eerste mogelijkheid was om de landbouw volledig te onttrekken aan de gevolgen van de revaluatie, een weg die tot nu toe in EEG-verband steeds bewandeld is. De tweede mogelijkheid was om de landbouw *niet* te onttrekken aan de ge-

volgen van de revaluatie. Deze weg zou alleen gevolgd kunnen worden met medewerking van de Europese Commissie en de regeringen van de andere EEG-lidstaten, omdat daarvoor een Raadsverordening noodzakelijk is.

Na langdurig en ernstig beraad is de regering tot de conclusie gekomen dat de tweede weg – dus het *niet* onttrekken van de landbouw aan de gevolgen van de revaluatie – moest worden gevolgd. Deze conclusie was gebaseerd op twee overwegingen. De eerste reden was dat blijkens voorafgaand overleg de Belgische en Luxemburgse regering niet bereid waren de Nederlandse revaluatie te volgen. Zou in die situatie de Nederlandse landbouw toch aan de gevolgen van de opwaardering van de gulden moeten worden onttrokken, dan zou dit tot nieuwe barrières in het intra-Beneluxverkeer hebben geleid. In de thans gekozen oplossing blijft de intra-Beneluxhandel volkomen vrij. De tweede, niet minder belangrijke, reden was dat anders de zeer belangrijke voedingsmiddelensector vrijwel geheel buiten het prijsmatigingsbeleid zou blijven. Dit zou het welslagen van het gehele pakket van maatregelen, gericht op het doorbreken van de inflatiespiraal, in gevaar hebben gebracht.

Op deze twee gronden heeft de Nederlandse regering – aldus Minister Brouwer – besloten de landbouw *niet* te onttrekken aan de gevolgen van de 5 pct. revaluatie van de Nederlandse gulden en een verzoek tot de Europese Commissie en de overige lidstaten gericht daartoe de nodige voorzieningen te treffen. Deze medewerking was ten tijde aan het mondeling overleg inmiddels verleend. Het gevolg is dat alle officiële EEG-prijzen – richtprijzen, drempelprijzen, interventieprijzen – die door Brussel in rekeneenheden zijn vastgesteld, in *gulden* met 5 pct. omlaag zullen gaan. Voor zover de prijzen voor bepaalde producten op de Nederlandse markt vooral door de hoogte van de drempelprijzen bij invoer of door de interventieprijzen worden bepaald, zal de feitelijke prijsverlaging voor de producent de 5 pct. waarschijnlijk dicht benaderen. Voor een aantal andere producten, waarbij er een minder nauw verband bestaat tussen de officieel vastgestelde prijzen en de feitelijke marktprijzen, zal de prijsverlaging voor de producent vermoedelijk kleiner zijn dan 5 pct., en zal de marktsituatie van beslissend belang zijn. In het algemeen kan men dus aannemen, dat als gevolg van de doorgevoerde revaluatie en de daarmee samenhangende verlaging van alle in Nederland van kracht zijnde EEG-prijzen in gulden een feitelijke prijsverlaging van landbouwproducten zal optreden waarbij de mate van prijsverlaging van produkt tot produkt kan verschillen. Daarnaast zullen voor de landbouw ook kostenverlagingen optreden, met name voor veevoeder en zaaizaad en pootgoed. Het is echter wel duidelijk dat de prijsverlagingen de kostenverlagingen zullen overtreffen en dat de gehele operatie zal leiden tot een niet onaanzienlijke inkomensverlaging in de agrarische sector. Om deze inkomensverlaging die onmiddellijk optreedt zo goed mogelijk te compenseren, heeft de regering besloten op alle land- en tuinbouwproducten tijdelijk een toeslag van 2 pct. te verstrekken uit de algemene middelen, welke toeslag zou moeten worden uitgekeerd met gebruikmaking van het beschikbare btw-instrumentarium.

Met deze 2 pct.-compensatie zal de inkomensderving in de land- en tuinbouw niet volledig worden gecompenseerd. Het is echter op grond van twee overwegingen verantwoord dat ook deze sectoren een offer brengen.

De eerste betreft het grote belang dat de Nederlandse land- en tuinbouw heeft bij een bestrijding van de inflatie. In de agrarische sector bestaat immers de situatie dat het kosten-niveau vooral door de nationale ontwikkeling wordt bepaald, terwijl het opbrengstniveau vooral afhankelijk is van internationale factoren, hetzij van EEG-beslissingen hetzij van de prijzen die bij export gemaakt kunnen worden. Voor de inkomensontwikkeling op langere termijn is het afzwakken van de jaarlijkse kostenstijgingen voor de land- en tuinbouw derhalve een belang van de eerste orde. In de tweede plaats mag de inkomenssituatie in de land- en tuinbouw op dit moment in het algemeen gunstig genoemd worden. De cijfers daarover zijn in de toelichting bij de landbouwbegroting 1974 te vinden.

Dit maakt het gemakkelijker mee te werken aan een regeringsbeleid dat op korte termijn een inkomensoffer aan de land- en tuinbouw vraagt, maar op langere termijn bijdraagt tot een versterking van de economische positie van deze bedrijfstakken.

De Minister achtte het duidelijk dat, wil het voorstel aan zijn beoogde doel beantwoorden, het ook belangrijk is dat de compensatie op hetzelfde moment wordt ingesteld als waarop de gevolgen van de revaluatie optreden.

De Staatssecretaris bracht ten slotte in herinnering dat de wet op de omzetbelasting 1968 een speciale regeling bevat voor landbouwers e.d. Deze besparen zich de bij de b.t.w. noodzakelijke administratie doordat zij enerzijds geen belasting hebben af te dragen aan de schatkist, zulks hoewel zij aan hun afnemers prijzen in rekening brengen waarin wel een percentage „belasting” is begrepen, en anderzijds ook geen belasting kunnen aftrekken. Deze regeling is aanvaardbaar omdat de afnemer volgens het forfaitair vastgestelde percentage de „belasting” terugkrijgt die drukt op de afzet van de landbouw. Globaal compenseert die teruggaaf de belasting die drukt op de aanschaffingen van de landbouw. De Regering beoogt nu de verlaging die de landbouwprijzen in gulden, ondergaan ten gevolge van de revaluatie, te compenseren door een verhoging van het forfaitaire percentage, dat de afnemers van de landbouwers kunnen terugkrijgen. Deze compensatie komt uiteindelijk ten laste van de schatkist.

De compensatie dient zo spoedig mogelijk in te gaan omdat juist in de laatste weken van september en in oktober de oogst doorverkocht wordt. Hoewel het wetsontwerp nog niet aangenomen en zelfs nog niet ingediend is, had de Staatssecretaris het plan een aanschrijving te zenden aan de belastingdienst volgens welke deze er voorlopig in zou mogen berusten dat de landbouwafnemers bij de afdracht van omzetbelasting niet 4½ pct. aftrekken zoals artikel 27 van de wet op de omzetbelasting mogelijk maakt maar 6½ pct. Dit moet voorlopig worden opgevat als een soort credit dat de fiscus geeft in afwachting van de wettelijke regeling.

Op vragen uit de commissies deelde de Staatssecretaris mede dat er in Nederland slechts weinig landbouwers zijn die hebben gekozen voor de gewone b.t.w.-regeling. Ook aan hen zal echter via de b.t.w.-compensatie worden gegeven voor de als gevolg van de revaluatie verlaagde landbouwprijzen. Dit gebeurt doordat zij slechts de helft van de belasting die zij aan hun afnemers in rekening brengen aan de schatkist hoeven af te dragen. Ten slotte worden ook ten behoeve van de veehandel maatregelen getroffen.

Vanuit de commissies brachten vele andere leden bezwaren van staatsrechtelijke aard naar voren aangaande de betekenis van de bespreking. Het was wel eens eerder voorgekomen – aldus deze leden – dat bewindslieden een kamercommissie raadplegen over een nog in te dienen wetsontwerp. Het bijzondere is nu echter dat de raadpleging een onderdeel betreft van een veel groter pakket waarover de Kamer niet geraadpleegd is en waarover in de Kamer waarschijnlijk verschillend wordt gedacht. Wie een tegenstander is van dat pakket wordt nu gedwongen een achterhoedegevecht te leveren terwijl een ontmoeting over het gehele front nog niet plaatsvond. Een tweede bijzonderheid is dat dit overleg niet alleen het wetsontwerp betreft maar ook het voornemen om de wetswijziging materieel al toe te passen voordat zij is voorgesteld. Als derde bijzonderheid zou men dan kunnen noemen de omstandigheid dat het hier een teruggaaf van belasting betreft, maar uit een principieel staatsrechtelijk oogpunt maakt dat natuurlijk – zo werd gesteld – geen verschil.

De Staatssecretaris merkte naar aanleiding van deze uiteenzetting op dat de regering in de gegeven situatie niet anders had kunnen handelen. Niemand betwist immers dat revaluatie een beslissing behoort te zijn alléén van de regering. Op punten waar overleg met het parlement mogelijk is, heeft de regering dit ook nagestreefd om zoveel mogelijk kortsluiting te vermijden. De commissie zijn door dit overleg overigens evenmin gebonden als de regering. Deze laatste blijft vrij een ander wetsontwerp in te dienen dan nu aan de commissies is

geschetst. De Kamer blijft geheel vrij in haar oordeel over het wetsontwerp.

Op de vraag wat het gevolg zou zijn als de compensatie niet op 21 september maar bijvoorbeeld op 15 oktober zou ingaan, antwoordde de Minister dat dan waarschijnlijk een ernstige marktverstoring zou optreden. De landbouwondernemers zouden voorzover zij in staat zijn een zekere periode zonder inkomsten te overbruggen, „blijven zitten” op hun oogst. Dit zou – geheel in strijd met de bedoeling van het anti-inflatieprogramma – tot een prijsstijging voor voedingsmiddelen leiden. Zodra de compensatie dan ingaat, zouden dan de voorraden op de markt komen en waarschijnlijk een tamelijk abrupte prijsverlaging veroorzaken.

Dezelfde leden als eerder omschreven merkten op dat de landbouw niet de enige bedrijfstak is die als gevolg van de revaluatie minder inkomsten zal hebben. Toch wordt voor het overige bedrijfsleven geen compensatieregeling voorgesteld, maar integendeel zelfs het prijsbeleid verscherpt. Het wegtransport opereert net zo goed als de landbouw op een internationale markt. Waarom is aan die sector geen tegemoetkoming in de fiscale sfeer gegeven, bijvoorbeeld door de investeringsaftrek niet alleen voor gebouwen te herstellen maar ook voor andere bedrijfsmiddelen? De Staatssecretaris antwoordde dat de landbouw toch in een unieke positie verkeert omdat het de enige bedrijfstak is waar de interventie- en richtprijzen voor een groot deel in Brussel worden vastgesteld. Deze landbouwprijzen zijn dus zowel aan het vrije marktmechanisme als aan het nationale prijsbeleid onttrokken. Het Nederlandse prijsbeleid kan in andere sectoren erop gericht zijn het nadeel van de revaluatie binnen de perken te houden. Overigens zou het ook budgettair ongewenst zijn om elders tegemoetkomingen te geven.

De compensatieregeling is alleen van toepassing in de gevallen waar artikel 27 van de Wet op de omzetbelasting geldt. De visserij zal er derhalve niet van profiteren, evenmin als de sierteelt. Siergewassen worden nu eenmaal niet genoemd in tabel I onder *a* van de wet. Wel kan een landbouwer volgens artikel 27, eerste lid, letter *c* tot een maximum van f 10 000 andere goederen en diensten leveren dan in tabel I onder *a* vermeld, zonder het speciale forfait te verliezen.

Desgevraagd zette de Minister uiteen dat de Raad van Ministers van de Gemeenschappen volgens een bepaalde urgentieprocedure Nederland heeft gemachtigd tot een nieuwe omrekeningkoers van rekeneenheid naar gulden. De Europese Commissie heeft bovendien harerzijds aan de raad voorgesteld om ook akkoord te gaan met de compensatieregeling via de b.t.w. De raad kan hierover slechts beslissen volgens de normale procedure die meer tijd kost. De commissie heeft bovendien voorgesteld om Nederland een bijdrage uit het landbouwfonds te verstrekken ter waarde van 5 mln. rekeneenheden. Dit komt overeen met f 18 mln., dat wil zeggen 14 à 15 pct. van de kosten van de compensatieregeling voor de Nederlandse schatkist, welke kosten op jaarbasis 240 mln. bedragen maar tot 1 april 1974 slechts pl.m. 130 mln.

Vanuit de commissie werd door vele leden en door verschillende andere leden bezwaar gemaakt tegen het feit dat slechts een compensatie van 2 pct. wordt gegeven terwijl het nadelig prijseffect van de revaluatie in het algemeen groter, vaak zelfs het dubbele zal zijn. Bovendien is het onbevredigend dat de begroting geen voorziening bevat die voortzetting van de compensatie na 1 april 1974 mogelijk maakt. Dit betekent dat er tientallen miljoenen worden afgewenteld op een bevolkingsgroep die nog altijd tot de zwakkere behoort.

De Minister erkende dat niet in alle gevallen volledige compensatie wordt gegeven voor het revaluatienadeel. Voor producten waar de prijselasticiteit van de vraag in het buitenland klein is, zal de prijsstijging in gulden beperkt blijven en zal de compensatie zelfs voordeel kunnen bieden. Voor de producten waarvoor de prijs geheel in Brussel wordt bepaald, zal de compensatie toch nog inkomensnadeel laten bestaan. Het is niet de bedoeling om achteraf nog eens na te gaan wie te veel en wie te weinig compensatie ontving en zulks nog te corrigeren. Dit zou te veel onzekerheid scheppen

en trouwens technisch nauwelijks te realiseren zijn. Volgens de gemaakte raming zal de doorsnee inkomensderving ongeveer 1 pct. bedragen. Dit is het offer wat gebracht wordt om de economie van het land op langere termijn te saneren. Mede doordat de revaluatie in de voedselprijzen doorwerkt, zullen de kosten van levensonderhoud omlaag gedrukt worden en zal het inflatoire klimaat verbeteren. Hiervan zal ook de landbouwer profiteren. De regering heeft veel vertrouwen in het effect van een revaluatie die niet achteraf afgedwongen wordt maar bewust gewild en in haar gevolgen zoveel mogelijk beïnvloed wordt.

Het is logisch dat de compensatiemaatregel per 1 april 1974 afloopt, omdat op die datum het nieuwe EEG-prijsjaar voor de landbouw begint. Bij de daaraan voorafgaande besprekingen in de Raad van Ministers zal ook Nederland zijn bijdrage kunnen leveren aan de beïnvloeding van de inkomensontwikkeling van de landbouwers in Europa. Tegelijkertijd zal dan enig inzicht bestaan in het effect van het anti-inflatieprogramma van de Regering. Over de dan bestaande situatie is nu nog niets te zeggen zodat het de voorkeur verdient om hiervoor ook nog geen wetgevende voorzieningen te treffen.

In de vaste commissie bestond nog enige onzekerheid over de vraag of de weg die door de regering is gekozen – namelijk het niet door heffingen en restituties aan de grens onttrekken van de landbouw aan de gevolgen van de revaluatie – het meest overeenkwam met letter en geest van de geldende EEG-regels ter zake. De regering heeft in ieder geval een andere weg gekozen dan de Bondsrepubliek bij voorgaande revaluaties van de Duitse Mark. De Minister antwoordde dat de Europese Commissie gelukkig is over de Nederlandse keuze omdat deze de gemeenschappelijke landbouwmarkt in stand houdt. De basisregel in de Gemeenschap is dat bij nationale revaluaties geen verandering in de koers van de rekeneenheid optreedt en dat dus lagere landbouwprijzen gerekend in de nationale valuta worden verkregen. In afwijking van deze basisregel heeft de Raad op 12 mei 1971 verordening nr. 974/71 vastgesteld, die het voor revaluerende landen mogelijk maakt om de effecten op de prijsvorming van landbouwproducten weg te nemen door monetaire compensaties aan de grens. Reeds bij de vaststelling van de landbouwprijzen voor 1973 heeft de Europese Commissie ernaar gestreefd deze monetaire compensaties af te breken en het is niet onwaarschijnlijk dat zij in 1974 weer met voorstellen in die richting zal komen. Door af te wijken van deze verordening, wijkt Nederland af van een afwijking en keert het terug naar de grondregel.

Hiervoor bestond overigens nog een bijzondere reden – zo herhaalde de Minister zijn eerdere opmerkingen dienaangaande – namelijk deze dat zodoende het intra-Beneluxverkeer vrij blijft. Had Nederland alle prijzen in gulden gelijk willen houden dan had het de bescherming aan de grens met 5 pct. moeten verhogen en hiertoe ook een muurtje aan de grens met België moeten oprichten. De bestaande muur aan de grens met Duitsland wordt, uitgedrukt in gulden, lager maar verandert overigens niet. Zou als gevolg van het anti-inflatieprogramma een vermindering van de inflatie met 2 pct. bereikt worden, dan zal ook de inkomensontwikkeling van landbouwers aan beide zijden van de grens gelijk zijn.

Uit de commissie kwam ten slotte nog van talrijke leden en van verscheidene leden de vraag of het op een of andere manier mogelijk zou zijn de compensatieregeling te differentiëren hetzij naar gelang het produkt, hetzij naar gelang de inkomensgroep. Eventueel zou dan niet gewerkt moeten worden met de b.t.w. maar met prijstoelagen. De regering geeft zelf toe dat in een aantal gevallen overcompensatie wordt gegeven. Ook mag men aannemen dat de behoefte aan compensatie groter zal zijn in de lagere inkomensgroepen.

Staatssecretaris Van der Stee zag tot zodanige differentiaties geen mogelijkheden. Een toeslag per inkomensgroep zou te ingewikkeld worden in de uitvoering, omdat niet is vast te stellen in hoeverre ieder hier recht op zou kunnen doen gelden. Prijstoelagen bij bepaalde producten worden door de EEG niet toegestaan en zijn eveneens praktisch moeilijk

realiseerbaar omdat slechts weinig produkten een flessehals passeren in welk stadium ze subsidiabel zouden zijn.

Aldus vastgesteld, 25 oktober 1973.

*De vaste Commissie voor
Financiën:*

BAKKER
 JOEKES
 NOTENBOOM
 W. SCHOLTEN
 PEIJNENBURG
 VELLENGA
 WIERENGA
 KONING
 DOLMAN
 VAN DIS
 TERLOUW
 DE RUITER
 VERMAAT
 SCHOUTEN
 EPEMA-BRUGMAN
 VAN AMELSVOORT
 DREES
 JURGENS.

*De vaste Commissie voor
Landbouw en Visserij:*

BERGER
 TUIJNMAN
 TOLMAN
 DE BEKKER
 HUTSCHEMAEKERS
 VAN ROSSUM
 TER WOORST
 MEIS
 ROELS
 DE KONING (A.R.P.)
 VOORTMAN
 WAALKENS
 DE BOER
 BEEKMANS
 WALTMANS
 DE BOOIS
 LANGEDIJK-DE JONG
 GINJAAR-MAAS.